

ВІД АВТОРА

У книжках, опублікованих нами раніше, зокрема у виданні «Мистецька слава України: У пошуку євшан-зілля»¹, розповідалося про велич розвитку української культури і мистецтва, якою завдячуємо таким знаковим постатям, як Григорій Сковорода, Максим Березовський, Дмитро Бортнянський, Артемій Ведель, Михайло Вербицький, Олександр Мишуга, Соломія Крушельницька, Іван Алчевський, Борис Гмиря, Павло Кармелюк, Олександр Кошиць, Денис Січинський, Микола Леонтович, Василь Барвінський, Іван Труш, Марія Заньковецька, Лесь Курбас, Степан Турчак і багато інших. Кожен із них зробив свій неоціненний внесок в утвердження України у світовому просторі як держави з незмірним потенціалом духовності, інтелекту та гуманістичного розвою.

І ось перед допитливим читачем постала нова книжка, в якій у формі популярних статей продовжено висвітлення постатей майстрів слова та митців, що входять у духовний пантеон нашого народу. Видатні письменники, співаки, композитори, музичні виконавці, діячі та актори театру і кіно – усі вони вписали нетлінні сторінки у літопис мистецької слави України. Адже їхній талант і натхненна праця прославили нашу держа-

¹ Мистецька слава України: У пошуку євшан-зілля / Роман Береза. – Вид. 2-ге. – Львів: Література та мистецтво, 2021. – 544 с.

ву поміж народів світу як землю, володарем якої є справжній народ-музикант, здобутки якого належить осягнути не одному поколінню як теперішнього, так і майбутнього часу.

Відомо, що знаний німецький філософ і етнограф XVIII–XIX століття, один із найяскравіших представників епохи Просвітництва Йоганн-Готфрід Гердер у своєму «Деннику», написаному ще в далекому 1769 році, зазначав: «Україна стане колись новою Елладою: прекрасне підсоння цього краю, весела вдача народу, його музикальний хист, родюча земля – все це колись прокинеться і повстане велика культурна нація; її межі протягнуться до Чорного моря, а її впливи геть у далекий світ».

Кожен із описаних у цій книзі не очікував пасивно на творення України як «нової Еллади» за Гердером. Усі вони купно, присвятивши рідному народові свій хист, талант і дар, безоглядно бралися наблизити той заповітний час, у якому наша Україна гідно, за пророцтвом Великого Тараса, «вражою, злою кров'ю» окропить свою волю, щоби довіку постати в «народів вольних колі».

Долучаймося ж і ми до цілющого джерела нашої глибинної культури, до живих витоків мистецтва, якими не перестає так щедро повнитися уся вселенська духовність.

У ВЕЛИЧІ РІДНОГО СЛОВА

Маркіян Шашкевич

Уже понад два століття ми пишаємося цією багатогранною постаттю, яка, без перебільшення, стала справжнім символом відродження та утвердження українського національного духу і водночас проторувала величавий і несхибний шлях для прийдешнього дня, що засяяв рідному народу зорею волі. Крізь лихоліття лжі, плюндрувань і поневолень, вона усе ж зійшла на небосхилі боротьби, пошуків істини і правди жадаючою свободою і здобутою державністю.

Йому судилося не дожити року до віку Христа, а його скромний, на перший погляд, доробок на ниві літератури, фольклористики, перекладу, публіцистики, педагогіки і просвітництва увібрав у себе чи не цілі епохи, означені вектором українського націєтворення і змістовним заповітом для грядущих поколінь, суспільно-політичних формувань і часових ер.

Село Підлисса, у якому народився, і Княже, в якому минали дитячі літа, стали його незабутньою колискою, де вперше була

почута така тиха і водночас пророча материнська пісня, правду якої Маркіян затямив на усе життя, аби з роками проспівати її людям, що ішли з ним поруч. Вони увірували в нетлінну духовність, що її через літературне слово, а чи проповідь з амвона церкви, він натхненно ніс своєму народу.

А поруч, неподалік цих викоханих дитинством сіл, мов вічний сфінкс видніється Підлиська Біла Гора, що стала своєрідною духовною Говерлою як для Маркіяна, так і для усїєї України. Її увінчує величавий залізний хрест, який, зоріючи на милі доокруж, говорить про світоча-земляка, що з простого українського села сягнув своїм генієм найвищих висот і галактик. Увібравши у своє єство глибинні засади духовності, які ревно сповідувала священнича сім'я отця Семена Шашкевича, Маркіян здобув фундаментальну полівекторну освіту від первинних основ, здобутих у сільського дядка, до академічних студій у Золочівській німецькій школі, Львівській та Бережанській гімназіях. Закономірно, що для сина священника вершиною навчання був вступ у 1829 році до Львівської духовної семінарії і паралельне навчання на філософському відділі Львівського університету. Проте зіткнення допитливого розуму юнака з рутинністю викладання дуже швидко виокремило Маркіяна з-поміж сірого загалу покiрного і примітивного спудейства. Його вроджена особистісна самоусвідомленість переводить Шашкевича у ранг «вільнодумних» і «непокiрних». Це закінчилося виключенням із семінарії (21 лютого 1831 року), що завдало болючого удару по репутації і самолюбству батька. Ошаленівши від почутої новини, він дійшов аж до зречення від сина і своєрідного батьківського прокляття.

Проте двадцятирічному Маркіянові життя світилося барвами, що їх притаманно відчувати і бачити лишень у той короткий час людського життя, який зветься коротко і ємно – молодість.